

CIVILNO DRUŠTVO U AKCIJI ZA DIJALOG I PARTNERSTVO

Newsletter No.4, Oktobar 2012

Četvrti, tematski bilten koji se izdaje u okviru projekta
“Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo”
tretira temu “**Žene i lokalni izbori u Bosni i Hercegovini 2012.**”

S tim u vezi donosimo sljedeće članke:

- Jačanje uloge žena i mladih političkih lidera u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini
Piše: Dženana Dedić, LDA Mostar
- Učešće žena u javnom i političkom životu Bosne i Hercegovine— osvrt na lokalne izbore 2012.
Piše: Adnan Kadribašić
- Učešće žena u javnom i političkom životu u općini Zavidovići
Piše: Jasna Zvekić, LDA Zavidovići
- Bitno je da je žena!
Piše: Amra Hadžimehmedović, DC Nove nade Bihać
- Bira se politička ljepota, ej, narode!
Piše: Aleksandra Petrić
- U Banja Luci promovisana prva Ženska alternativna vlada
Piše: Murisa Marić, DON Prijedor
- Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou
Piše: Maja Vejzović, LDA Mostar
- Rodnost i razvoj
Pišu: Ružica Rudić Vranić, Femina Creativa; i Tatjana Obradović Tošić

VIJESTI

SPORAZUM GRADA MOSTARA I NEVLADINIH ORGANIZACIJA

Nakon što je na 46. sjednici, Gradsko vijeće Grada Mostara usvojilo Odluku o Sporazumu Grada Mostara i nevladinih organizacija Grada Mostara; u sjedištu Odjela za društvene djelatnosti "Sporazumu" su pristupili brojni predstavnici civilnih udruženja. Grad Mostar i nevladin sektor su tako uspostavili zvaničnu međusobnu saradnju, te stvorili preduslove za pristup evropskim i međunarodnim fondovima.

Mostar, 05.07.2012.

*Gradsko vijeće Grada Mostara
Mustafa Alendar*

ODRŽAN TRENING "RAZVOJ VJEŠTINA PREGOVARANJA"

U periodu od 10. – 12. oktobra 2012 godine u Brezi, u okviru projektnih aktivnosti druge godine projekta "Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo" implementirane su slijedeće aktivnosti:

- Komponenta 1. glavnih projektnih aktivnosti - Treći sastanak Upravnog odbora projekta (prostorije Centra za lokalni razvoj Breza)
- Komponenta 2. glavnih projektnih aktivnosti – Program izgradnje kapaciteta NVO-a trening na temu: Razvoj vještina pregovaranja (Hotel "Piramida Sunca" Visoko)

Druga komponenta glavnih projektnih aktivnosti – Program jačanja kapaciteta NVO-a održana je u hotelu "Piramida Sunca" Visoko, a obuhvatala je dvodnevni trening za predstavnike lokalnih nevladinih organizacija, udruženja i asocijacija. Dvodnevni trening na temu "Razvoj vještina pregovaranja" predstavlja treći u nizu trening seminara za izgradnju organizatorskih i upravljačkih sposobnosti lokalnih NVO-a. Trening seminar je organizovan od strane partnerske organizacije Centar za lokalni razvoj iz Breze, a implementiran od strane iskusnih trenera: gosp. Milan Mrđa - program menadžer CPCD-a Sarajevo, gđa. Dragana Grbić – Hasibović – Menadžerica projekta. Treningu su prisustvovali predstavnici lokalnih nevladinih organizacija iz pet partnerskih gradova: Prijedor, Tuzla, Mostar, Zavidovići i Breza. Ukupan broj učesnika je bio 15.

- Press konferencija

Press konferencija održana je 11.10.2012 godine u prostorijama sale Centra za lokalni Razvoj Breza u Brezi a sa početkom u 12.30 časova. Press konferenciji je prisustvovalo nekoliko novinara. Tokom press konferencije predstavnici partnerskih organizacija projekta "Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo" ALDA Subotica, LDA Osijek, LDA Mostar, LDA Zavidovići i domaćin CLR Breza imali su priliku predstaviti projekat u cijelosti i prezentirati naredne aktivnosti istog.

CLR Breza

VIJESTI

NAJAVA TRENINGA "PR / KOMUNIKACIJA SA GRAĐANIMA"

UG Demokratiški centar Nove Nade, kao partner u projektu "Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo", početkom decembra ove godine organizira trening u prostorijama Općine Bihać na temu PR/Komunikacija sa građanima za općinske službenike i izabrane vijećnike. Obzirom da je Općina Bihać u ljeto 2011. usvojila Strategiju komuniciranja sa medijima i javnošću, ovo je jedinstvena prilika da svoja iskustva između ostalog podijele sa predstavnicima drugih općina partnera na projektu a to su Zavidovići, Prijedor, Breza, Tuzla i grad Mostar, te da organiziraju posjetu lokalnoj upravi kao dio treninga.

Pored toga, organizira se i sastanak Radnih grupa na temu Sporazuma o suradnji lokalne vlasti sa civilnim sektorom i primjera dobre prakse koji bi trebao rezultirati i dostavljanjem tekstova za publikaciju sa primjerima dobre prakse sa teritorija BiH.

Trening i sastanak će biti popraćeni press konferencijom na kojoj će se prezentirati rezultati i zaključci sa sastanka kao i postignuća ovog programa u dosadašnjem radu.

JAVNI POZIV ZA DOSTAVLJANJE PISANIH RADOVA NA TEMU OPŠTINSKI SPORAZUMI O SARADNJI U BIH —OD MEMORANDUMA RAZUMIJEVANJA DO LOKALNE PRAKSE

“Civilno društvo u akciji za dijalog i partnerstvo” je dvogodišnji projekat koji ima za cilj da pomogne u osnaživanju demokratske uloge NVO-a u unapređivanju učešća građana u lokalnim politikama/donošenju odluka kroz promovisanje efikasne implementacije opštinskih sporazuma o saradnji i sektorskih Nvo-a na teritoriji Bosne i Hercegovine. Glavni ciljevi projekta su:

- Podrška unapređenju organizacijskih i upravljačkih kapaciteta nevladinih organizacija koje su uključene u promociju demokratskog upravljanja na lokalnom nivou;
- Podrška lokalnim inicijativama koje promovišu demokratske potencijale organizacija civilnog društva i njihovu ulogu u dobrom lokalnom upravljanju;
- Podsticaj umrežavanju sektorskih nevladinih organizacija na lokalnom i regionalnom nivou u Bosni i Hercegovini;
- Unapređenje informisanosti i jačanju svijesti javnosti o evropskim standardima dobrog upravljanja i učešća građana u odlučivanju;
- Podsticaj unapređenju međusektorske saradnje organizacija civilnog društva i lokalnih vlasti u Bosni i Hercegovini kao i umrežavanju sa partnerima u drugim IPA zemljama i zemljama članicama Evropske unije.

Lokalne organizacije civilnog društva koje učestvuju u akcijama zagovaranja i implementacije opštinskih sporazuma o saradnji, lokalne istraživačke grupe, te eksperti iz oblasti lokalne samouprave pozivaju se da dostave svoje pisane radove. Radovi bi trebali da se tematski uklape u sljedeće kategorije koje se podudaraju sa glavnim poglavljima publikacije koja će biti objavljena u okviru ovog projekta, te sa tematskim radionicama završne konferencije. Odabrani radovi će biti objavljeni i prezentirani na međunarodnoj konferenciji koja će se održati u Mostaru krajem aprila 2013. godine.

Tematske radionice konferencije su:

1. Efikasan i odgovarajući radni učinak/pružanje usluga lokalne samouprave u saradnji sa lokalnim civilnim društvom: izazovi i perspektive demokratskog učešća na lokalnom nivou u Bosni i Hercegovini;
2. Implementacija opštinskih sporazuma o saradnji—od memoranduma razumijevanja do lokalne prakse (pristup studija slučaja);
3. Uloga organizacija civilnog društva i njihovo sektorsko umrežavanje u procesu demokratske reforme produbljuju evropsku integraciju BiH.

Posebna pažnja će se posvetiti implementaciji opštinskih sporazuma u oblastima demokratskog upravljanja i učešća u donošenju odluka, razvoju lokalne zajednice, osnaživanju mladih i žena, te poboljšanja u zaštiti okoliša.

Pisani radovi na B/H/S ili engleskom jeziku (5-8 stranica, MS Word—Times New Roman, 12) trebaju biti dostavljeni na sljedeće adrese najkasnije **do 23.11.2012.:**

ldamostar@aldaintranet.org i stanka.parać@aldaintranet.org

Autori odabranih radova će biti pozvani da učestvuju u završnoj konferenciji u Mostaru (krajem aprila 2013.), te će im biti isplaćena novčana naknada kao uvodničarima ili lokalnim ekspertima.

Za sve ostale informacije molimo da kontaktirate sljedeće partnere u projektu:

Dženana Dedić: Agencija lokalne demokratije, Mostar: ldamostar@aldaintranet.org

Emina Babović Gojačić, Forum građana Tuzle: fgt-urbana@forumtz.com

Stanka Parać Damjanović, Asocijacija agencija lokalne demokratije: stanka.parać@aldaintranet.org

UVODNIK NAKON IZBORA

Politička prava i građanske slobode žena garantovane Ustavom postavljaju najširi kontekst za rodnu ravnopravnost, posebno za pravo glasa, biranje na javne funkcije i vršenje javnih funkcija, ukidanje preostalih oblika diskriminacije na osnovu pola, te ograničenja jednakih prava građana.

Šire gledano, ustavne odredbe kojima se garantuje rodna ravnopravnost i zabranjuje diskriminacija po osnovu pola i roda, predstavljaju značajan okvir za konkretnije političke i građanske odredbe o ravnopravnosti. Globalni podaci o ženama na visokim položajima sa kojih se donose odluke pokazuju da izazovi stalno postoje.

U BiH je politička zastupljenost žena na opštinskoj razini niža nego na kantonalnoj, entitetskoj i državnoj razini, a na razini opštinskih vijeća, te mjesnih zajednica, žene su još manje zastupljene. Osobe ženskoga spola, osobito mlađe, u manjem broju izlaze na izbore nego muškarci.

Zakonska regulativa koja uređuje oblast ravnopravnog učešća žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka nije u potpunosti usklađena sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, što se najbolje da sagledati na primjeru Izbornog zakona BiH.

Pored toga, u BiH još uvijek postoji tradicionalan pristup položaju žene i društveno uspostavljeni obrasci ponašanja i odnosa koji, uz nedovoljnu zakonsku regulativu, utiču na podzastupljenost i nedovoljno učešće žena u politici i javnom životu.

Na lokalnim izborima 2012. godine u Bosni i Hercegovini samo 5 žena od 40 kandidovanih će obnašati načelničku funkciju u naredne 4 godine. Žene su kandidirane u 29 opština od 142 opštine u Bosni i Hercegovini. Žene su izabrane za načelnice u samo pet: Novom Gradu, Mrkonjić Gradu te Kalinoviku u Republici Srpskoj, a u Federaciji u opštinama Doboj Jug i Visoko.

Iako su žene u BiH ostvarile političku moć na najvišim nivoima, one su još uvijek znatno manje prisutne u javnom životu te na rukovodećim pozicijama u političkim partijama kao i na državnom i regionalnom nivou. Korijen problema leži u jakim kulturnim i društvenim predrasudama koje su još uvijek prisutne.

Uzimajući sve ovo u obzir, jako je značajno fokusirati se na podizanje svijesti o važnosti uloge žena u političkim procesima, te na uključivanju žena u procese odlučivanja, na sva tri nivoa, civilnom, političkom i poslovnom.

Dženana Dedić, LDA Mostar

Maja Vejzović, LDA Mostar

Murisa Marić, DON Prijedor

Amra Hadžimehmedović, DC Nove nade Bihać

Jasna Zvekić, LDA Zavidovici

Emina Babović Gojačić, FGT

JAČANJE ULOGE ŽENA I MLADIH POLITIČKIH LIDERA U JAVNOM I POLITIČKOM ŽIVOTU U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina je potpisnica niza međunarodnih dokumenata, poput Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW, Pekinške deklaracije sa platformom za akciju, Milenijumskih razvojnih ciljeva i Milenijumske deklaracije UN-a, te rezolucije 1325 Vijeća sigurnosti UN-a. Bosna i Hercegovina je potpisnica i Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Evropske socijalne povelje, Deklaracije o ravnopravnosti žena i muškaraca, a u toku je i ratifikacija Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – CAHVIO. Osim toga, Bosna i Hercegovina je potpisnica svih važnih rezolucija i preporuka Vijeća Evrope koje se odnose na ravnopravnost spolova.

Pored svih ovih potpisanih dokumenata u našoj zemlji, tradicionalan pristup položaju žene te ustaljene forme ponašanja uz neadekvatnu zakonsku regulativu utiču na nedovoljnu zastupljenost žena u javnom i političkom životu. Činjenica je da patrijarhalna kultura i predrasude u bosanskohercegovačkoj tradiciji doprinose marginalizaciji žena u javnom i političkom životu. Takođe je činjenica da žene nemaju potrebna znanja i informacije kako se mogu uključiti u javni i politički život. Zakonska regulativa koja se odnosi na ravnopravnost učešća žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka nije u potpunosti usklađena sa postojećim Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, što je najočitiije u Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine. Političke partije u većini slučajeva daju nedovoljnu podršku ženama članicama u njihovoj političkoj afirmaciji kao i pri kreiranju konkretnih političkih programa. Žene su veoma malo zastupljene kao članice vlada, nadzornih i upravnih odbora i komisija te kao direktorice značajnih institucija.

Već dugo u Bosni i Hercegovini se postavljaju pitanja:

- Zašto se žene u većem broju ne uključe u javni i politički život?
- Zašto žene nisu motivisane da u većem broju izađu na izbore?
- Zasto žene ne glasaju za žene na izborima?
- Zašto su žene samo na kandidatskim listama, ali u malom broju u poslaničkim klupama?
- Zašto je malo žena u izvršnoj vlasti?
- Zašto kampanje organizacija i udruženja ne postižu efekte koji bi trebali rezultirati povećanjem broja učešća žena u vlasti?

Projekat „Jačanje uloge žena i mladih političkih lidera u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini” kojeg Agencija lokalne demokratije Mostar realizira uz podršku Vijeća Evrope i Misije USAID-a u BiH ima za cilj da žene i mladi preuzmu aktivnu ulogu u bh. društvu, te da podignu svijest o važnosti uloge žena u javnom i političkom životu. Osim toga, ovaj projekat posebno želi da:

- promovira integraciju žena u socijalni život zajednice;
- podigne svijest žena o tome kako izbor odgovornih predstavnika može poboljšati uslove života u zajednici;
- omogućiti ženama da dobiju potrebna znanja o aspektima demokratskih izbora;
- motivira žene da glasaju.

U realizaciji aktivnosti ovoga projekta učestvuje 48 žena koje su u periodu od aprila do septembra 2012. godine organizirale niz skupova u 49 gradova Bosne i Hercegovine. Agencija lokalne demokratije Mostar u saradnji sa 6 koordinatorica organizira 60 skupova u 10 gradova sa područja tri kantona. Na ovim skupovima je okupljeno skoro 10.000 žena.

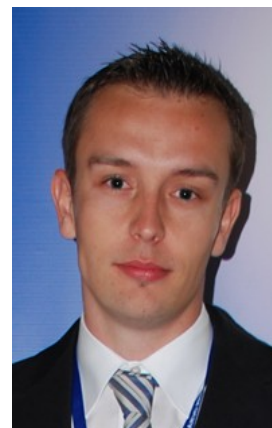

Piše: Dženana Dedić,
izvršna direktorica LDA Mostar

UČEŠĆE ŽENA U JAVNOM I POLITIČKOM ŽIVOTU BIH – OSVRT NA LOKALNE IZBORE 2012. GODINE

Ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca je jedan od osnovnih preduslova za ravnopravnost spolova. U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10) ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim oblastima javnog života. Međutim, od uvođenja općeg prava glasa, žene, iako čine malo više od 50% svjetske populacije, istovremeno čine samo 16% izabranih zastupnika u zakonodavnim tijelima u svijetu. Zakonodavna tijela bi trebala da predstavljaju ogledalo društva u kojem će sve grupe biti podjednako zastupljene i u kojem će biti u mogućnosti da predstavljaju interese svoje grupe, u našem slučaju interese žena i muškaraca.

Situacija u Bosni i Hercegovini nije mnogo drugačija od drugih zemalja svijeta kada je u pitanju učešće žena u zakonodavnim tijelima. U skladu sa zvaničnim statistikama žene čine nešto više od 50% biračkog tijela i žene i muškarci koriste svoje pravo da glasaju u skoro identičnim procentima (muškarci 56,4%, žene 54,2%) (Agencija za statistiku, *Žene i muškarci u BiH*. 2012:46)

Piše: Adnan Kadribašić

Međutim, u zakonodavnim tijelima na nivou BiH (Parlamentarna skupština BiH, Zastupnički dom) i entiteta (Parlament FBiH; Zastupnički dom i Narodna skupština RS) broj izabranih žena se kreće oko 21%. Posmatrajući lokalna zakonodavna tijela u BiH (općinska vijeća u F BiH, skupštine opština u RS, gradska vijeća u Sarajevu, Istočnom Sarajevu, Banja Luci i Mostaru, te skupština Brčko distrikta) prosječna zastupljenost žena je još manja i trenutno iznosi 14,9%. Međutim mora se naglasiti da se ovdje radi o prosječnoj zastupljenosti žena u svim lokalnim zakonodavnim tijelima u BiH i da se zastupljenost se kreće od 0% (u Bužimu, Tomislavgradu, Bileći, Gackom, Nevesinju, Palama, Istočnoj Ilidži, Doboj Jug i Grahovu) do 45,5% u (Bosanskom) Petrovcu i 54,4% u Kupresu (RS). Ovi procenti su ispod željene ravnopravne zastupljenosti u skladu sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i standarda Vijeća Evrope od 40%.

Kako se može povećati broj žena na mjestima odlučivanja?

U odgovoru na aktivan pokret u civilnom društvu i povećanu svijest o pravima žena Pekinška konferencija o pravima žena Ujedinjenih naroda koja je održana 1995. usvojila je poziv za države članice da usvoje politike koje bi uključivale kvote da kako bi se postigao cilj od 30% žena na mjestima odlučivanja.

Kada je samo jedna žena izabrana u Parlamentarnu skupštinu BiH na izborima koji su održani 1996. godine uvedene su kvote za manje zastupljeni spol u sljedećem izbornom ciklusu. Jednostavno rečeno kvote za manje zastupljeni spol nalažu da predstavnici manje zastupljenog spola moraju da čine najmanje 33,33% kandidata na listi kandidata koje stranke predlažu Centralnoj izbornoj komisiji BiH prije svakog izbornog ciklusa. Pored toga kvotom u BiH je predviđen i raspored manje zastupljenog spola tako da ti kandidati moraju najmanje biti na drugom, petom, osmom, jedanaestom, četrnaestom mjestu i tako dalje. Ukoliko lista na poštuje ovo pravilo Centralna izborna komisija BiH neće odobriti učešće na izborima tom političkom subjektu. Iz tog razloga broj žena na listama kandidata nikada neće biti manja od 33,33%. Posmatrajući situaciju u izbornim sistemima u našem okruženju može se zaključiti da je BiH poduzela značajan korak naprijed uvođenjem ove kvote (uz velike otpore, kvote su uvedene u izborne sisteme Hrvatske, Crne Gore i Srbije, iako još uvijek ne u obimu kao u BiH).

Iako ne postoji prepreka da političke stranke predlože više od 33% žena ili da ih pozicioniraju na druga mjesta bliže vrhu liste osim na ona koja su obavezna u skladu sa zakonom to skoro nikada nije situacija. Političke stranke ovu obavezu doslovno provode i skoro svaki nosilac liste je muškarac a žene se nalaze na onim mjestima kako je to utvrđeno Izbornim zakonom. Takva je situacija i sa ovjerenim listama za Lokalne izbore 2012. godine koje je objavio CIK.

Ipak, procenat od 33,33% manje zastupljenog spola (u slučaju BiH u pravilu uvijek žena) ne garantuje da će ti kandidati biti izabrani. Svaka osoba koja glasa može da svoj glasi povjeri bilo kojem kandidatu ili kandidatkinji na izbornoj listi (sistem otvorenih lista) i time može direktno da utiče na „kretanje“ kandidata na listi prema gore ili prema dole. Upravo iz tog razloga su uglavnom žene kandidatkinje glasovima glasača potpisane ka oni mjestima na listama koji ne osiguravaju izbor u zakonodavno tijelo.

Posmatrajući rezultate Lokalnih izbora 2008. godine može se zaključiti da glasači u velikoj broj zanemaruju raspored kandidata na listama. Iako ovo pravilo važi podjednako za sve kandidate bez obzira na spol ipak u konačnici u pravilu muškarci osvajaju veći broj glasova i zbog toga se „kreću“ ka vrhu liste. U prosjeku zbog te činjenice muškarci osvoje dodatnih 15% mjesta u lokalnim zakonodavnim tijelima.

Uzroke ove prakse glasanja je teško otkriti. Ono što je poprilično jasno jeste činjenica da političke stranke u predizbornim kampanja za lokalne izbore uglavnom promoviraju samo kandidate za načelnike i nosioce listi koji su po pravilu muškarci tako da žene nemaju priliku da se predstavljaju glasačima. Istovremeno, iako većina političkih stranaka ima neku vrstu organizacije žena u okviru svog djelovanja, one ne ulažu u dovoljnoj mjeri u njihovu obuku za ravnopravno učešće u predizbornoj kampanji. Pored toga postoje i drugi faktori koji ograničavaju učešće žena u javnom životu. To se prije svega odnosi na mogućnost usklađivanja privatnog i profesionalnog života ali i na stereotipe koji prevladavaju u našem društvu.

Iako su veoma značajne kvote ne bi smjele biti jedini vid podrške. Iz tog razloga je značajno nastaviti aktivnostima na jačanju kapaciteta žena koje su odlučile da se kandiduju putem obuka ali i kampanja za podršku ženama kandidatkinjama. Samo na taj način će glasači biti u prilici da prepoznaju značaj učešća žena u donošenju odluka na lokalnom nivou te će svojim glasovima moći da doprinesu da se poveća broj žena u ovim tijelima.

ŽENE I LOKALNI IZBORI

POLNA STRUKTURA BIRAČKOG TIJELA

POLNA STRUKTURA OVJERENIH KANDIDATA

POLNA STRUKTURA IZABRANIH KANDIDATA

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova, ravnopravnost postoji onda kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u procentu od 40% u svim tijelima vlasti na svim nivoima.

*Službeni glasnik BiH, br.32/10, član 20, stav 2.

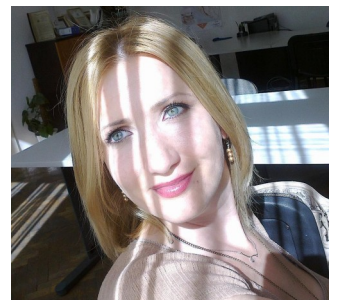
UČEŠĆE ŽENA U JAVNOM I POLITIČKOM ŽIVOTU U OPĆINI ZAVIDOVIĆI

Neumoljiva statistika

Kao i svaki dosad, oktobarski lokalni izbori u BiH povlače neke važne teme koje, najčešće, među onima koji bi se njima trebali ozbiljno pozabaviti, ostaju zanemarene. Jedna od najvažnijih i najaktuelnijih je ona vezana za mjesto žena u politici, njihovo aktivno i pasivno učešće u izbornom procesu, i značaj njihovog aktivnog angažmana u javnom životu, od lokalnog nivoa nadalje. Za dublju analizu stanja, za početak je bitno pozabaviti se statistikom.

Na listama kandidata za lokalne izbore 2012. godine u općini Zavidovići nalazi se ukupno 294 imena. Od ove brojke, četiri kandidata pretenduju na mjesto Općinskog načelnika. Treba li uopće naglasiti da među ovom četvoricom 'odabranih' nije niti jedna žena?

Ostalih 290 kandidata raspoređeno je na 14 listi za Općinsko vijeće Zavidovići. Od te brojke, 104 su žene, a gledajući ukupan broj kandidata to je tek malo više nego što je neophodno da se zadovolji zakonom propisana kvota od 33% žena. Na ovom mjestu značajno je pomenuti da je taj postotak iz Izbornog zakona BiH još uvijek neusklađen sa postojećim Zakonom o ravnopravnosti spolova, koji definira ravnopravno sudjelovanje žena u politici, a po kome se ženama, odnosno slabije zastupljenom spolu, garantuje sudjelovanje od najmanje 40%. Nažalost, onu idealnu kvotu od 50% bilo bi jako teško ostvariti, čak i da je zakonom propisana, uzimajući u obzir da živimo u društvu u kome su žene sistematski obeshrabrene i utjecajem tradicije onemogućene da u punom obimu preuzmu javne uloge u društvu.

Piše: Jasna Zvekić,
LDA Zavidovići

Žene na listama - statistička greška

Dubljom analizom statističkih podataka u pripremi ovog članka primjećena je jedna poražavajuća činjenica. Sve „velike“ stranke, nazovimo ih tako, koje su na ove izbore izašle sa po 31 kandidatom za Općinsko vijeće, na svojim listama imaju tačno 11 žena – niti jednom se nije 'omakla' barem poneka žena više nego što je neophodno da se zadovolji forma. I ostale stranke koje su kandidirale manje članova za OV kretale su se tik uz procent od 33% žena na listi, što dovodi do zaključka da je onih „tek malo više“ od nužnog broja žena na listama, kako je pomenuto na početku, samo – statistička greška.

Za elaborirati razloge zašto je to tako trebalo bi vremena i prostora, ali nameće se pitanje da li su i te 104 žene tu zaista kao rezultat ujedinjene želje žena za učešćem u javnom životu, i želje stranaka da podrže njihov aktivan angažman, u kom slučaju bi i tih 33% bilo itekako dovoljno da se žene nametnu kao bitan faktor u kreiranju lokalne politike, ili je pozadina ovako precizne brojke ipak samo zadovoljavanje forme? Dosadašnja iskustva govore da je u pitanju ipak ovo drugo.

Uzmimo samo u obzir činjenicu da su u saziv Općinskog vijeća u Zavidovićima na prošlim lokalnim izborima ušle samo dvije žene – taj podatak je sasvim dovoljan da potvrdi teoriju. Osim toga, pokazuje da čak ni žene ne glasaju za žene. Logično - zanemariv je broj žena koje se natječu za mjesto u lokalnom predstavničkom tijelu, a koje su u ovoj kampanji javno progovorile o pitanjima bitnim za žene, i problemima koji su njima primarni.

Dokad ovako?

Jedna od svijetlih tačaka u cijeloj priči je realizacija projekta pod nazivom „Žene i lokalni izbori 2012. u općini Zavidovići“, implementiranog od strane Centra za majke „Plamen“ iz Zavidovića, u sklopu platforme „Žene i lokalni izbori 2012“ Misije OSCE-e BiH, koja je osim u Zavidovićima provedena u još 9 općina u BiH. Ovo je bio jedan od rijetkih sličnih projekata u općini Zavidovići ove godine, a jedini koji se konkretno bavio temom lokalnih izbora.

Na kraju, kakav zaključak dati, nakon svega napisanog? Crna statistika i još crnja predviđanja, koja je ipak bitno staviti pred sebe i analizirati, daju sliku političkog života koja ne ohrabruje, ali govoriti o ovome, pisati, analizirati, pozivati na odgovornost, djelovati na svijest političkih subjekata, a osobito žena koje imaju potencijal za učešće u javnom životu, jedini je način da se napreduje na trnovitom putu do ravnopravnosti spolova u javnom životu.

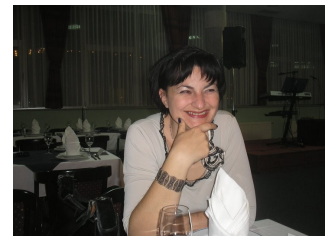

BITNO JE DA JE ŽENA!

Izbornim zakonom BiH ističe se da najmanje jedna trećina kandidata na listama trebaju biti osobe ženskog spola. Zakon o ravnopravnosti spolova, koji definira ravnopravno učešće žena u politici, gdje je osigurano učešće od najmanje 40% za slabije zastupljeni spol opisuje potrebni minimum za kandidatske liste. Kvotu od 50% teško je ostvariti u društvima u kojima se žene obeshrabuju da preuzmu javne uloge u društvu, iako postoje općine u BiH s gotovo jednakim procentom učešća muškaraca i žena u općinskim vijećima. Primjeri iz drugih država u razvoju, pokazali su da ovaj procent može potaknuti održivu društvenu promjenu ka stvarnoj ravnopravnosti u političkom učešću, a da je istovremeno ta kvota i realno ostvariva.

U julu 2012. godine Udruženje "Glas žene" iz Bihaća je potpisalo Memorandum o saradnji svih foruma/savjeta žena svih političkih partija na području Općine Bihać povodom lokalnih izbora 2012. "Glas žene" dala je podršku svim ženama kandidatkinjama na listama političkih partija sa ciljem njihove veće zastupljenosti u lokalnoj vlasti. Tako su po prvi put žene kandidatkinje sa lista političkih partija iz općine Bihać udružile svoje snage u lobiranju biračkog tijela i vođenju kampanje za žene te usaglasile izradu jedinstvene promotivne brošure za sve žene kandidatkinje. Memorandum je potpisalo 9 političkih partija (SDA, A SDA, SBB, SDP, S BIH, SDU, HDZ 1990, DNZ, Radom za boljitak) od mogućih deset iz općine Bihać. Memorandum je potpisan u sklopu projekta "Bitno je DA JE ŽENA", a njegov cilj je ostvarivanje zajedničkih ciljeva i interesa povodom lokalnih izbora 2012.

Žene predstavnice političkih partija oduševljene su ovom idejom i sretne što će po prvi put u BiH i u općini Bihać, nastupati zajednički, ujedinjeno i što će imati jednu jedinstvenu kampanju za birače.

Piše: Amra Hadžimehmedović,
DC Nove nade Bihać

BIRA SE POLITIČKA LJEPOTA, EJ, NARODE!

Krenuh jutros na posao i svratih na trafikku da kupim cigarete. Dok sam uzimala kursor, pogledom skeniram naslove u novinama i u Press-u ugledah sljedeće – **Biramo mis izbora 2012!** Naslovnica, u crnom okviru, žutim. Narod da šalje SMS poruke i glasa za pripadnice ljepšeg pola koje se nalaze na listama za lokalne izbore u Bosni i Hercegovini 2012. Meni se ukaza svjetlost i shvatih da sve ono što sam do sada mislila o izbornom procesu u našoj državi, u stvari, čini jedan veliki cirkus. Ako sam ikada sumnjala u to, eto, sad imam konačnu potvrdu. Žene na listama političkih stranaka su One nisu tu da bi vi, poštovani građani i građanke glasali za njih. Nisu se kandidovale da učestvuju u upravljanju vašim lokalnim zajednicama, odlučuju o prioritetima, o tome da li treba asfaltirati nove puteve, otvoriti škole, bolnice i vrtiće, riješiti problem mega nezaposlenosti i druga pitanja od vašeg životnog značaja. One su tu, da bi vi poslali SMS, ekonomski popravili Press i usput osvojili ručak pod šatorom gdje će njihove stranačke kolege, koje se bave onom pravom politikom vama lijepo i pametno objasniti šta treba da učinite da bi oni dobili moć da upravljaju vašim životom. I vašim parama.

Budući da sam sigurna da niti jedna medijska kuća u BiH neće doći na ideju da organizuje sličan izbor ljepote za kandidate muškarce na lokalnim izborima, biću slobodna da vam dam svoju top listu političke ljepote, za Banja Luku. Jer to je grad u kome živim. I tiče me se.

Ovaj put samo o kandidatima za gradonačelnika:

Pejić Milutin – čast gospodinu, no malo je prestar za mene, ima manjak kose i višak podočnjaka, a i ne sviđa mi se njegov stil oblačenja. Jeste socijaldemokrata po opredjeljenju, što mi je, kao ideja blisko, ali hej, nije bitna politika, već stil i ljepota. On bi mogao biti malo moderniji za moj ukus, i razmisliti o novoj frizuri. Danas postoje moderne metode presađivanja kose. Čuda čine!

Gavranović Slobodan – opet čast na godinama, daleko od mene. Stil za generaciju moje mame, vjerovatno bi žene njenih godina bile oduševljene da sa njim popiju kafu. Socijaldemokratske ideje su potpuno nebitna stvar, jer će glasati isključivo na osnovu njegovog osmjeha, bogatog životnog iskustva, boje kravate i brčišta. Savjeti oko kose važe i za njega.

Čavić Dragan – moram priznati uredan, odjela konzervativno sportska elegancija, kravate ok, kosa još sva na mjestu, doduše malo proriđena, ali neću baš toliko zakerati. Mora malo poraditi na faceliftingu i podočnjacima ako želi više glasova.

Prelić Aco – neka se ne naljuti gospodin, ali ne mogoh mu sliku naći da vidim kako izgleda, pa ne mogu prosuditi.

Stevandić Nenad – blizak mi godinama, stil klasično političarski...odjela, kravate ok, može proći, no moraće na ozbiljnu djetu da bi bio poželjan glasačicama. A vrijeme ističe....Mogao bi biti i malo viši, no ovo su već lične preference, kako ko voli. Ja ne volim.

U ovom mjesecu cirkuskih šatri, političkog bještila i apsurdne ljepote, pažljivo gledajte oko sebe. Slušati ne morate, jer to nije ono što se traži za vaš bolji život. Bira se politička ljepota, ej, narode!

A vi birate.

Piše: Aleksandra Petrić
Preuzeto sa: www.frontal.ba

PRVA BOSANSKOHERCEGOVAČKA ŽENSKA ALTERNATIVNA VLADA

Helsinški parlament građana Banja Luka je 16. septembra 2012. u Muzičkom paviljonu „Petar Kočić“ u Banja Luci promovisao prvu Žensku alternativnu vladu, kao prvu takve vrste u BiH.

Da bavljenje politikom i dešavanjima u društvu nije samo muški posao dokazuju u Helsinškom parlamentu građana iz Banja Luke, koji su u oktobru prošle godine započeli aktivnosti pod nazivom „Ženska strana politike“, čiji je cilj osnažiti položaj žena unutar političkih partija, posebno unutar upravljačkih struktura, kao i unutar ženskih organizacija civilnog društva kako bi mogle ravnopravno učestvovati u procesu odlučivanja.

Jedna od najvažnijih aktivnosti bila je i osnivanje Ženske alternativne vlade BiH, kao neformalnog, ali respektabilnog političkog subjekta na političkoj sceni BiH, koja bi artikulirala potrebe i stavove građanki i građana Bosne i Hercegovine, ali i promovisala ženski stručnjački potencijal u različitim oblastima.

Izboru deset članica prve Ženske vlade prethodilo je deset sastanaka širom BiH, na kojima su predstavnici nevladinih organizacija predložili stručne i marljive žene, prepoznate kao takve u njihovim sredinama, koje nisu politički aktivne, a koje bi, prema mišljenju nevladinog sektora, mogle iz ženskog ugla predložiti rješenja za određene probleme u domenu njihove stručnosti. Elektronskim glasanjem za te prijedloge kao i prijedloge mreža nevladinog sektora u BiH, koje je bilo sprovedeno od 1. do 20. avgusta ove godine na web stranici projekta „Ženska strana politike“, mandate u oblasti finansija, ekonomskog razvoja i preduzetništva, nauke i kulture, sporta, ljudskih prava i borbe protiv svih oblika nasilja, pravde, civilnog društva i aktivizma, ruralnog razvoja, zaštite životne sredine i održivog razvoja, socijalne politike i zdravlja, dobile su žene iz Bihaća, Prijedora, Modriče, Tuzle, Sarajeva i Rogatice, koje imaju viziju, znanje, volju i interes da ova zemlja postane bolja i prosperitetnija za sve građanke i građana BiH.

Promjenama u društvu možemo doprinijeti svi i namjera je da bosanskohercegovačkoj javnosti skrenemo pažnju na žene sa izuzetnom profesionalnom reputacijom, koje bi bile spremne da, učestvujući u javnom dijalogu, pomognu da Bosna i Hercegovina postane bolje društvo, kao i da podstakne angažovanije učešće žena na javnoj političkoj sceni. Ženska vlada postoji već nekoliko godina u Srbiji i Crnoj Gori i smatrali smo da je došlo vrijeme da i Bosna i Hercegovina dobije jedno ovakvo tijelo koje bi na kritički način iznosilo svoje stavove o našoj stvarnosti, inciralo i predlagalo rješenja za određene probleme.

Ženska vlada će, kao neformalni subjekt promovisati ženski stručnjački potencijal u različitim oblastima i artikulirati stavove i potrebe žena sa ciljem da se unaprijedi položaj žena, poveća njihovo učešće i ostvari uticaj u javnom životu bh društva.

Odabrana Ministarstva i Ministarke:

Ministarstvo finansija	Ismeta Čardaković
Ministarstvo za civilno društvo i aktivizam	Murisa Marić
Ministarstvo za ekonomski razvoj i preduzetništvo	Neira Nalić
Ministarstvo nauke i kulture	Jasmina Husanović
Ministarstvo za sport	Samira Hurem
Ministarstvo za ljudska prava i borbu protiv svih oblika nasilja	Gordana Vidović
Ministarstvo pravde	Neira Raković –Čelebić
Ministarstvo za ruralni razvoj	Slađana Ujić
Ministarstvo za zaštitu životne sredine i održivi razvoj	Džemila Agić
Ministarstvo za socijalnu politiku i zdravlje	Mirsada Bajramović

Piše: Murisa Marić,
izvršna direktorica
DON Prijedor

EVROPSKA POVELJA O RAVNOPRAVNOSTI ŽENA I MUŠKARACA NA LOKALNOM NIVOU

Konferencija Evropskih općina i regiona (CEMR) usvojila je 2006. godine Evropsku povelju o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou. Povelja je predstavljena na Šestoj Evropskoj ministarskoj konferenciji Vijeća Evrope o ravnopravnosti između žena i muškaraca, održanoj 8. i 9. juna 2006. godine, u Štokholmu, kao i Odboru Evropskog parlamenta o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti, održanoj 12. septembra iste godine u Briselu, i u oba slučaja je prihvaćena sa velikim interesovanjem.

Do sada je Povelju potpisalo oko 256 evropskih lokalnih i regionalnih uprava.

Bez ravnopravnosti u političkom, ekonomskom i bilo kom drugom obliku odlučivanja, ne postoji mogućnost da rodna ravnopravnost bude integrisana u kreiranje politika vlade. Bez aktivnog učešća žena u procesu izgradnje našeg društva kao modernog, evropski profiliranog i demokratskog, nije moguće ostvarivanje demokratije, ravnopravnosti i napretka društva.

Imajući ovo na umu, Organizacije civilnog društva iz Srbije („Fenomena” Kraljevo i Agencija lokalne demokratije Niš), Crne Gore (Anima Kotor), Bosne i Hercegovine (Agencija lokalne demokratije Mostar) i Švedske (Kvinna till Kvinna) krenule su u realizaciju projekta promocije Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou, uz finasijsku podršku Evropske unije. Gradovi u kojima djeluju ove organizacije, prihvatili su ovu ideju te potpisali Protokol o saradnji, kojim su se obavezali na aktivno učešće u svim aktivnostima projekta, što podrazumjeva i potpisivanje same Povelje, kao i izradu Lokalnih akcionih planova za njeno implementiranje. Osim Povelje izdat je i „Vodič za primjenu Povelje” kao i publikacija „Grad za ravnopravnost”.

Tokom 2012. godine partnerske organizacije rade na stvaranju uslova za razvoj politika, mjera i budžetiranja za unapređenje rodne ravnopravnosti izradom Lokalnih akcionih planova za primjenu Evropske povelje o ravnopravnosti, u gradovima i općinama koji učestvuju u projektu.

Ključne aktivnosti u projektu su:

- Uvodna konferencija u Kraljevu;
- Obuka o strateškom planiranju timova za izradu LAP-a (Lokalni akcioni plan) o rodnoj ravnopravnosti gradova Kraljeva, Mostara, Niša (opština Mediana) i opštine Kotor;
- Potpisivanje Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou u sva četiri grada koja učestvuju u projektu: Kraljevu, Nišu (opština Mediana), Mostaru i Kotoru;
- Istraživanje i analize rodno osjetljivih podataka relevantnih za izradu LAP-a;
- Sastanci sa predstavnicima/cama lokalnih vlasti povodom sastava tima za izradu LAP-a;
- Izrada LAP-a;
- Javna rasprava o LAP-u;
- Završna konferencija u Mostaru.

Opština Medijana grada Niša i Kraljevo već su potpisali Povelju. Potpisivanje u Kotoru je u pripremi, a gradonačelnik Grada Mostara Povelju će potpisati na finalnoj konferenciji projekta koja će se održati u Mostaru krajem oktobra 2012. godine.

Piše: Maja Vejzović,
LDA Mostar

Urođnjavanjem ekonomske i razvojne politike na nacionalnom nivou, istovremeno bi se promovisala rodna jednakost u svim aspektima muških i ženskih života, uklanjanje diskriminacije i drugačiji ekonomski i društveni razvoj u novoj drugačijoj ekonomiji.

Prof. dr. Tatjana Đurić Kuzmanović

RODNOST I RAZVOJ

Pišu: Ružica Rudić Vranić, Femina Creativa , izvršna direktorka
Tatjana Obradović Tošić, nezavisna ekspertkinja

Pitanje uključenosti žena u razvojne procese razmatra se u javnosti još od 70tih godina 20. veka. Objavlivanjem studije danske ekonomistkinje Ester Boserup o ulozi žena u ekonomskom razvoju (Boserup, E. 1970 *Women's Role in Economic Development*. New York: St.Martin's Press) pokrenut je čitav niz studija i analiza vezanih za rodne nejednakosti u razvojnim procesima. Ester Boserup je jedna od prvih pokrenula raspravu o tome da je doprinos žena razvojnim procesima zanemaren i ignorisan i da samim tim razvoj kao takav ne može biti potpun i ravnopravan.

Koncept rodnost i razvoj podrazumeva promenu rodnih uloga koja bi obezbedila da muškarci i žene ravnopravno učestvuju u razvoju i da ostvaruju ravnopravnu korist od razvoja. Prof. dr. Tatjana Đurić Kuzmanović govori o tome da je je feministička kritika razvoja doprinela transformisanju postojeće razvojne paradigme i da istraživači razvoja danas povezuju ekološki prihvatljiv razvoj sa humano orijentisanim razvojem.

Međutim, na društvenom i na institucionalnom nivou i dalje nema razumevanja za ovaj pristup što u svakodnevnoj praksi znači da se radni i kreativni potencijali žena i dalje ne uključuju u planiranje i sprovođenje razvojnih procesa. Ovo je posebno vidljivo u slučajevima kada se u lokalne razvojne strategije ne unose ekonomske inicijative i proizvodi žena po kojima je ta regija ili mesto odavno prepoznata u javnosti ina tržištu . Posledica je, naravno, izostanak finansijske i bilo koje druge podrške takvim inicijativama , izostanak žena iz dobiti od razvoja ali i umenjenje potencijala čitave zajednice.

Ekonomija je uvek ustvari i politika i obratno. One su čvrsto povezane pa su za pozitivnu promenu u odnosu na učešće i ulogu žena u razvoju , neophodna najmanje (osim drugih potrebnih) dva suštinska koraka:

- Revizija razvojnih planova na bazi rodne analize i koncepta Rodnost i Razvoj
- Uključivanje što većeg broja žena u procese odlučivanja na svim nivoima , kako u politici tako i u ekonomiji.

Asocijacija za žensku ekonomsku inicijativu FEMINA CREATIVA već nekoliko godina sprovodi projekte sa ovom tematikom i do sada su izvršene revizije lokalnih strategija u nekoliko Opština u Vojvodini i centralnoj Srbiji.

U toku implementacije svih projekata posebna pažnja se posvećuje uključivanju svih sektora ,stvaranju partnerstava i podizanju kapaciteta svih učesnika/ca. Cilj je da se obezbedi stvarno razumevanje , novog drugačijeg pristupa razvoju , koji će uključivati žene u sve faze , posebno u odlučivanje i podelu koristi od razvoja.

Civil Society In Action For Dialogue And Partnerships

Glavni ciljevi dvogodišnjeg projekta su:

- Podrška unapređenju organizacijskih i upravljačkih kapaciteta nevladinih organizacija koje su uključene u promociju demokratskog upravljanja na lokalnom nivou;
- Podrška lokalnim inicijativama koje promovišu demokratske potencijale organizacija civilnog društva i njihovu ulogu u dobrom lokalnom upravljanju;
- Podsticaj umrežavanju sektorskih nevladinih organizacija na lokalnom i regionalnom nivou u Bosni i Hercegovini;
- Unapređenje informisanosti i jačanju svijesti javnosti o evropskim standardima dobrog upravljanja i učešća građana u odlučivanju;
- Podsticaj unapređenju međusektorske saradnje organizacija civilnog društva i lokalnih vlasti u Bosni i Hercegovini kao i umrežavanju sa partnerima u drugim IPA zemljama i zemljama članicama Evropske unije.

Glavne aktivnosti projekta su grupisane u sljedeće komponente:

- **Akcije podizanja svijesti:** sadrže tematsku konferenciju u Tuzli na početku projekta; organizovanje lokalnih kampanja podizanja svijesti je podrška efikasnoj implementaciji sporazuma o saradnji na opštinskom nivou u Tuzli, Mostaru, Bihaću, Brezi, Zavidovićima i Prijedoru; serije internet i medijskih kampanja; lokalne javne debate; štampanje promotivnog materijala projekta; elektronski bilten, Priručnik o dobrim praksama, štampanje šest NVO adresara, završna konferencija i NVO sajam u Mostaru.
- **Komponenta izgradnje kapaciteta** uključuje četiri dvodnevna trening seminara za lokalne NVO-e i lokalne vlasti na teme strateškog planiranja, upravljanja projektnim ciklusom, vještina zagovaranja, komunikacije i odnosa sa javnosti.
- **Razmjena dobrih lokalnih praksi** uključuje četiri dokumentarna filma: zona dobrog lokalnog upravljanja u implementaciji lokalnih sporazuma o saradnji i promociji NVO-a koji zagovaraju razvoj demokratije na lokalnom nivou; jednu studijsku posjetu kolega iz EU, te okrugli sto sa lokalnim zainteresiranim stranama u Bosni i Hercegovini o dobrom upravljanju i učešću građana u donošenju odluka i izradi politika; regionalno umrežavanje i izgradnja partnerstva koje će povezati OCD i vlasti.

Sektorsko umrežavanje i izgradnja partnerstva

imaju za cilj da pomognu ojačati ulogu civilnog društva u konsolidaciji participativne demokratije na lokalnom nivou, što je suština ovog projekta. Osnovne aktivnosti civilnog društva uključuju izgradnju kapaciteta, kampanje informisanja i zagovaranja, razvoj komunikacijskih alata kao i razmjena dobrih praksi lokalnog pristupa između opština u Bosni i Hercegovini, ali i kroz interakciju sa susjednim IPA zemljama i zemljama članicama EU.

[Kontakti](#)

KONTAKTI

Nosilac projekta:

Asocijacija agencija lokalne demokratije

Adresa: c/o Council of Europe 67075 Strasbourg, France

Tel: +33 390 214 593; Fax: +33 390 215 517

E-mail: antonella.valmorbida@aldaintranet.org

www.alda-europe.eu

Partneri:

Agencija lokalne demokratije Mostar

www.ldamostar.org, E-mail: ldamostar@aldaintranet.org

Forum građana Tuzle

www.forumtz.com, E-mail: fgt-urbana@forumtz.com

Udruženje građana

“Demokratija—Obrazovanje—Napredak—DON” Prijedor

www.donprijedor.com, E-mail: info@donprijedor.org

CLR Breza

Udruženje građana “Centar za lokalni razvoj” Breza

E-mail: clrbreza@gmail.com

Udruženje građana “Demokratski centar Nove nade” Bihać

E-mail: dcnbi@bih.net.ba

Agencija lokalne demokratije Zavidovići

www.lda-zavidovici.org, E-mail: ldazavidovici@aldaintranet.org

Agencija lokalne demokratije Subotica

www.lda-subotica.org, E-mail: ldasubotica@aldaintranet.org

Agencija lokalne demokratije Osijek

www.lda-osijek.hr, E-mail: ldaosijek@aldaintranet.org

DELEGACIJA EVROPSKE UNIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Skenderija 3A, 71000 Sarajevo

Tel: +387 33 254 700; Fax: +387 33 215 292

www.delbih.ec.europa.eu

Projekat finansira
Evropska unija

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Asocijacije agencija lokalne demokratije—ALDA, i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Ako ne želite više da primete naš newsletter, molimo da [kliknete ovdje](#)
Imate pitanje ili komentar? Pišite nam na: fgt-urbana@forumtz.com

Civil Society In Action For
Dialogue And Partnerships